

Redovisning av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors arbete inom ramen för *Samlat grepp mot rasism och hatbrott. Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott*

Diarienummer: 1215/16

Dokumentnamn: Redovisning av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors arbete inom ramen för regeringens *Samlat grepp mot rasism och hatbrott. Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.*

Datum: 2019-02-27

Handläggare: Roh Petas

Innehåll

1. Sammanfattning.....	3
2. Kontaktperson för arbetet	3
3. Syfte.....	4
4. Tidigare erfarenhet av arbete inom fältet.....	4
5. Organisering och styrning	5
6. Målgrupper	6
7. Aktiviteter.....	6
Översikt över spridningstillfällen 2018	6
Föreläsningar, workshops och seminarier	7
Spridning av material.....	7
8. Resultat av kartläggningar	8
9. Måluppfyllelse	8
Mål.....	8
Indikatorer och uppföljning	8
Resultatkrav	9
Aktiviteter för att uppnå resultatkrav 1	9
Resultat	9
Aktiviteter för att uppnå resultatkrav 2.....	10
Resultat	10
Planerad uppföljning 2019.....	11
10. Bonuseffekter.....	11
11. Samverkan	11
12. Kompetensförsörjning	12
13. Hållbarhet	12
14. Lärande	13
Framgångsfaktorer.....	13
Utmaningar och hinder i arbetet	14
Myndighetens förslag och bedömningar	14

1. Sammanfattning

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har under 2018 haft i uppdrag av regeringen att genomföra insatser för att främja en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer. Inom ramen för detta uppdrag har myndigheten genomfört föreläsningar, workshops och seminarier för personal inom grundskolans åk 7-9 och gymnasieskolan. Uppdraget har genomförts under andra omständigheter än vanligt på grund av myndighetens omlokalisering till Växjö i början av 2019. Trots det har drygt 1500 personer tagit del av myndighetens kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och normkritiskt likabehandlingsarbete i skolan under året. I genomsnitt 81 procent av de medverkande uppger att de har fått kunskap som de har nytta av i sitt arbete och 85 procent av dem hade ett bra helhetsintryck av utbildningsdagen. Flera deltagare har getts stöd i att utarbeta åtgärder för att utveckla deras egen verksamhet. Myndigheten har spridit stödmaterialet Öppna skolan! och en kompletterande skrift till skolpersonal i drygt 2 400 exemplar. Utöver detta har myndigheten spridit kunskap via myndighetens digitala kanaler och genom nätverket Hbtq i skolan. Under året har myndigheten samverkat med organisationer som företräder unga hbtq-personers rättigheter.

Sammantaget har myndighetens insatser under året stärkt målgruppens förutsättningar för att främja en trygg skola och att motverka homofobi, bifobi och transfobi bland unga. Insatserna är en del i arbetet för att främja goda levnadsvillkor för alla unga. Det finns fortsatt allvarliga problem med otrygghet och kränkningar i skolmiljön. För att fortsätta främja unga hbtq-personers hälsa och välmående föreslår myndigheten att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor får ett uppdrag med särskild finansiering för att ta fram intersektionell kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor - utsatthet, erfarenheter, främjande åtgärder samt skyddsfaktorer, bland annat i skolan, och att uppdraget *Insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer* förlängs till och med år 2022 samt att MUCF ges i uppdrag att till och med år 2021 ta fram ett långsiktigt förslag för hur en öppen och inkluderande miljö i skolan för hbtq-personer kan skapas, med en start av genomförandet från och med år 2022.

2. Kontaktperson för arbetet

Namn, titel: *Roh Petas, utvecklingsledare (t.o.m. 31 mars 2019)*

Telefonnummer: 0856621934

E-postadress: roh.petas@mucf.se

Namn, titel: *Jorge María Londoño, utvecklingsledare*

Telefonnummer: 0101601048

E-postadress: jorge.maria.londono@mucf.se

Namn, titel: *Stefan Holmgren, avdelningschef*

Telefonnummer: 0101601009

E-postadress: stefan.holmgren@mucf.se

3. Syfte

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har haft i uppdrag av regeringen att genomföra insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer sedan 2014. Syftet med uppdraget är att skapa en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer och att motverka homofobi, bifobi och transfobi bland unga. Bakgrunden till uppdraget är att hbtq-personer alltjämt drabbas av olika fientliga uttryck i samhället såsom homofobi, bifobi och transfobi – trots den generella positiva utveckling som har skett när det gäller hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter. Gruppen unga hbtq-personer är i högre grad utsatta för diskriminering, kränkande behandling och våld än unga generellt och även i högre grad än vuxna hbtq-personer. Bland annat som en följd av detta är psykisk ohälsa, självmordstankar och självmordsförsök vanligare än bland andra unga. Skolan har identifierats som en arena där kränkningar av och våld mot unga hbtq-personer sker, men också som en arena där det är nödvändigt att förstärka befintligt arbete för att främja en skola och ett samhälle präglad av jämlikhet och respekt för alla människors lika värde.

4. Tidigare erfarenhet av arbete inom fältet

Myndigheten har sedan 2014 i uppdrag av regeringen att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck, inom ramen för regeringens nationella strategi för detta område. Arbetet gäller främst myndighetens arbete med ungdomspolitik. I regeringens strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck anges att myndigheten bör integrera ett hbtq-perspektiv i myndighetens ordinarie arbete. 2014 fick myndigheten även i uppdrag att arbeta med jämställdhetsintegrering av myndighetens verksamhet. I samband med det fattade myndighetens generaldirektör beslut om att arbeta med en kombinerad jämställdhets- och hbtq-integrering av hela myndighetens verksamhet, inklusive verksamheter inom området politiken för det civila samhället. Både arbetet med jämställdhetsintegrering och som hbtq-strategisk myndighet är inskrivet i myndighetens instruktion.

2009 fick dåvarande Ungdomsstyrelsen i uppdrag att genomföra en fördjupad analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella unga samt för unga transpersoner. Resultatet av uppdraget var utredningen *Hon hen han – En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner* (2010). Utredningen var den första som gav en översiktlig bild av unga hbtq-personers hälsa och levnadsvillkor. I utredningen pekades skolan och mötesplatser för unga ut som centrala arenor för arbetet med att främja gruppens hälsa. År 2010-2013 fick dåvarande Ungdomsstyrelsen i uppdrag av regeringen att genomföra utbildningsinsatser för att stärka unga hbtq-personers fritidsverksamheter.

Myndigheten har även haft ett hbtq-perspektiv i ett antal andra särskilda regeringsuppdrag, även innan uppdraget om insatser riktat mot skolan. Det gäller exempelvis uppdraget att kartlägga ungas attityder till och erfarenheter av sexuell exponering på internet och andra digitala medier och att genomföra insatser för att förebygga ungas utsatthet på nätet (2008-2014), uppdraget att ta fram kunskap om unga mäns våldsutövande, våldets koppling till jämställdhet och

maskulinitet samt att genomföra insatser för att förebygga mäns våld (2007 - 2018), och uppdragen att kartlägga ungas kulturutövande på fritiden (2011) och att kartlägga jämställdheten bland unga (2013).

5. Organisering och styrning

Uppdraget Insatser för att främja en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer hanteras på MUCF enligt myndighetens modell för styrning och uppföljning av verksamhet, där ett uppdragsdirektiv beslutat av generaldirektören anger ramarna för den plan för uppdragets genomförande som ansvarig avdelningschef beslutar om. Avdelningschefen beslutar även om vem som blir uppdragsansvarig och vem som i övrigt ska delta i arbetet med uppdraget. Den uppdragsansvariga har det samlade ansvaret för och beslutar om uppdragets genomförande inom uppdragsplanens ramar. Den ansvarar även för redovisning i samband med den interna uppföljningen och slutredovisning till uppdragsgivaren.

MUCF har under 2018 präglats av att myndigheten har varit under omlokalisering. Det har även påverkat hbtq-skoluppdraget. Uppdragsgruppen som utfört uppdraget har genomgått flera förändringar under året då personal har sagt upp sig och på grund av omfördelning av personresurser till andra regeringsuppdrag (som konsekvens av att personal avslutat sin anställning på avdelningen). I början av 2018 arbetade tre personer i uppdraget av vilka två personer lämnade uppdraget under året. Projektledare har bytts ut under året och en nyrekryterad medarbetare tillfördes uppdraget. Under 2018 har i genomsnitt 40 procent av årsarbetskraft använts i uppdraget. Nuvarande projektledare har arbetat i rollen som projektledare sedan september 2018.

Uppdraget har kommunicerats till övrig personal på myndigheten på flera sätt. Flera introduktionsdagar för nyanställda har hållits under året, där myndighetens olika uppdrag presenteras. Introduktionspasset innehåller också en särskild del om myndighetens arbete med hbtq-frågor och jämställdhetsintegrering. På Avdelningen för kunskapsstöds avdelningsmöten informerar medarbetarna regelbundet varandra om aktiviteter inom uppdraget.

Under 2016–2019 har myndigheten tilldelats en lägre summa medel i uppdraget (1 miljon kronor) per år jämfört med tidigare år. Myndigheten har utifrån befintliga resurser genomfört insatser för att främja en öppen och inkluderande skolmiljö för unga hbtq-personer. Insatserna kan dock inte ses som tillräckliga i relation till uppdragets övergripande mål. Sedan vi fick uppdraget 2014 har myndigheten genomfört föreläsningar för all skolpersonal på närmare 60 skolor, anordnat en konferens om hbtq-frågor i skolan och föreläst och deltagit på seminarier på konferenser och festivaler. Vi har också tagit fram ett stödmaterial till skolpersonal som har spridits i över 32 000 exemplar. För att personal inom skolan ska få verkliga förutsättningar att skapa en trygg miljö för unga hbtq-personer krävs dock mer än tillgång till stödmaterial. Den skolpersonal myndigheten möter uttrycker ofta osäkerhet kring hur de kan tillämpa materialet i just deras verksamhet och uttrycker ett fortsatt behov av strukturerad reflektion, diskussion och handledning. Myndigheten ser också att utbildningsinsatser i interaktiva former som möjliggör diskussion och övningar i mindre grupper skapar en större handlingsberedskap bland skolpersonal och bidrar till att frågan förankras på ett sätt som inte kan åstadkommas genom föreläsningar för större grupper. Att genomföra insatser över längre tid och gentemot mindre grupper är dock mer resurskrävande. Samtidigt finns det över 4 000 gymnasieskolor och skolor med elever i åk 7–9 i Sverige. En stor del av lärarkåren saknar idag utbildning i hbtq-frågor, då

det inte är en obligatorisk del av de flesta lärarutbildningar. Skolinspektionens granskning¹ av sex- och samlevnadsundervisningen, som publicerades år 2018, visade också att det finns stora brister i undervisningen om hbtq-frågor och normer. Sammantaget innebär detta att efterfrågan på och behovet av stöd och utbildningsinsatser från MUCF är större än vad myndigheten har möjlighet att erbjuda.

6. Målgrupper

Uppdragets huvudsakliga målgrupp är personal inom grundskolans åk 7-9 och gymnasieskolan, inklusive skolledning. Viss kommunikation har även gjorts till tjänstemän inom utbildningsförvaltning och beslutsfattare på kommunal nivå.

7. Aktiviteter

Översikt över spridningstillfällen 2018

Egna arrangemang	Ort	Antal deltagare
Hbtq-skolutbildning	Halmstad	260
Hbtq-skolutbildning	Eslöv	80
Hbtq-skolutbildning	Luleå	76
Hbtq-skolutbildning	Uppsala	80
Hbtq-skolutbildning	Enskede	40
Hbtq-skolutbildning	Partille	41
Hbtq-skolutbildning	Huddinge, Botkyrka och Salem	65
Hbtq-skolutbildning	Danderyd	204
Hbtq-skolutbildning	Göteborg	60
Hbtq-skolutbildning	Timrå	140
Hbtq-skolutbildning	Södertälje	50
Hbtq-skolutbildning	Uppsala	30
Hbtq-skolutbildning	Järfälla	80
Hbtq-skolutbildning	Sveg	60
Hbtq-skolutbildning	Motala	207

¹ Skolinspektionen (2018) *Sex- och samlevnadsundervisning*. Webbpublikation: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2018/sex-och-samlevnad/sex-och-samlevnadsundervisning-rapport-feb-2018.pdf>

Hbtq-skolutbildning		Hagfors	60
Hbtq-strategisk konferens arrangerad med de övriga hbtq-strategiska myndigheterna, skolseminarium		Stockholm	62
Medverkan på externa arrangemang	Arrangör	Ort	Antal deltagare
Seminarium under EuroPride: Vikten av vettig sexualundervisning i skolan	Läraryrkesförbundet Studeraidoförening	Stockholm	
Totalt antal deltagare utbildningar och seminarier			1595

Föreläsningar, workshops och seminarier

Myndigheten har under 2018 hållit 16 utbildningsdagar för skolpersonal på skolor på olika orter i landet. Utbildningsdagarna har en tre timmar lång föreläsning för all skolpersonal som möter elever i åk 7-9 och gymnasiet samt 2,5 timmars fördjupande workshop för ett urval av nyckelpersoner på skolorna.

Föreläsningen innehåller kunskap om:

- Grundläggande hbtq-begrepp och heteronormativitet
- Unga hbtq-personers levnadsvillkor
- Hälsofrämjande och identitetsstärkande faktorer
- Likabehandlingsarbete med fokus på sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck
- Hbtq-perspektiv och normkritik i undervisningen

Workshopen omfattar följande moment:

- Analys av skolans verksamhet ur ett hbtq-perspektiv, med fokus på bemötande, psykosocial miljö, fysisk miljö, undervisning, styrning och ledning, samt särskilda projekt och insatser.
- Identifikation av relevanta insatser för att åtgärda de problem som framkommer i analysen.
- Utformande av en handlingsplan för ett urval av insatserna.

Under samtliga delar ges deltagarna handledning från processledaren och återkoppling utifrån kunskapen från föreläsningen. Större delen av workshopen utförs i form av grupparbeten, men tillfälle ges även för kunskapsdelning mellan grupperna.

Spridning av material

Myndigheten har fortsatt att sprida skrifterna *Öppna skolan! - Om hbtq, normer och inkludering i årskurs 7-9 och gymnasiet (2015)* samt *Stödande och stärkande - Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer (2016)*. Skrifterna har spridits via myndighetens webbplats och övriga digitala kanaler, via utbildet.se och genom medverkan på konferenser. Myndigheten har även spridit andra utredningar och stödmaterial som innehåller kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och arbete för att främja dessa, som inte

specifikt har koppling till ungas skolsituation. Kortfilmen *Ung och hbtq - Så blev jag stärkt!* (2016) har under år 2018 setts 3600 gånger via myndighetens YouTube-kanal och den är även en del i de utbildningar myndigheten har genomfört för skolpersonal.

Kommunikationsaktiviteter

Myndigheten har genomfört ett flertal kommunikationsinsatser under året. Syftet med kommunikationen har varit att främja en tryggare och mer inkluderande skolmiljö för unga hbtq-personer, sprida kunskap om unga hbtq-personers situation i skolan och verktyg för att skapa en tryggare skolmiljö. Ambitionen har dessutom varit att påtala att skolan har en viktig roll när det gäller att skapa en tryggare vardag för unga hbtq-personer och att lyfta fram det som fungerar. Kommunikationsinsatserna har främst riktat sig till samma målgrupp som övriga insatser.

Kommunikationen har bland annat skett via myndighetens digitala kanaler. Det är exempelvis myndighetens webbplats och nyhetsbrev. På vår webbplats finns information om unga hbtq-personers hälsa och möjlighet att ladda ned material om hbtq-frågor. För att synliggöra vårt arbete har myndigheten också publicerat inlägg på sociala medier, berättat om aktiviteter och marknadsfört utbildningar.

I samband med heldagsutbildningar för skolor har myndigheten skickat ut ett pressmeddelande till lokalpress i den kommun eller det område där skolorna finns. En debattartikel² skriven av generaldirektör Lena Nyberg publicerades även i Skolledaren den 30 januari 2018. MUCF hade en stark närvaro på Almedalsveckan och lyfte upp unga hbtq-personers livsvillkor även där.

8. Resultat av kartläggningar

Myndigheten har inte genomfört några kartläggningar eller tagit fram ny kunskap inom detta uppdrag under 2018.

9. Måluppfyllelse

Mål

Det övergripande målet för uppdraget är tryggare och mer inkluderande skolmiljöer för unga hbtq-personer.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors arbete inom uppdraget har bidragit till det övergripande målet för regeringens plan: ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige. För MUCF:s del gäller detta ”liknande former av fientlighet och hatbrott”, som för detta uppdrag avser arbete för att motverka homofobi, bifobi och transfobi.

Indikatorer och uppföljning

Inga fullständiga operationaliseringar av målet eller indikatorer för uppföljning av målet finns

² <https://www.skolledarna.se/Skolledaren/Artikelarkiv/2018/skolledare-maste-skapa-en-trygg-miljo-for-unga-hbtq-personer/>

utarbetade. Det myndigheten har möjlighet att följa upp är skolpersonalens egen bedömning av om innehållet i föreläsningar och workshops har gett dem kunskap som är användbar i deras arbete. Detta framkommer genom svar i deltagarutvärderingar från föreläsningar, workshops och seminarier. Detta förväntas säga någonting om målgruppens *förutsättningar* för att arbeta för att nå det övergripande målet men är inte en indikator på faktiskt genomfört arbete.

Statistik från myndighetens Nationella Ungdomsenkät om ungas upplevelser av trygghet och utsatthet för våld och kränkningar i skolan ger indikatorer på behovet av fortsatta insatser men kan inte säga något om resultatet av myndighetens insatser.

Resultatkrav

För 2018 satte myndigheten upp två övergripande resultatkrav:

1. Myndigheten ska genomföra insatser för att skapa en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer.
2. Myndighetens arbete med att genomföra insatser för en öppen och inkluderande skola för unga hbtq-personer ska synliggöras

Aktiviteter för att uppnå resultatkrav 1

De aktiviteter som planerades för att uppnå det första resultatkravet är:

- Genomföra föreläsningar och workshops för skolpersonal om hbtq-frågor, normkritik och likabehandling (cirka 8-10 stycken)
- Delta i seminarium på Europride med fokus på skola/utbildning
- Seminarium på konferens i oktober med de andra hbtq-strategiska myndigheterna

I mån av tid/resurser

- Dialog med andra strategiska aktörer som arbetar med eller kan arbeta för att stärka hbtq-perspektivet i skolans verksamhet, bland annat inom ramen för nätverket Hbtq i skolan. Ska omfatta dialog med Skolverket.
- Undersöka möjligheterna av att ta fram en affisch som synliggör unga hbtq-personers rättigheter i skolan

Resultat

Som framkommer i avsnitt 7 ovan har myndigheten genomfört samtliga av de tre mest prioriterade aktiviteterna under året och även överskridit målet för antalet utbildningsdagar. Totalt har cirka 1 500 personer under året fått ökad kunskap om arbete med hbtq-frågor, normer och inkludering i skolan genom medverkan på någon av myndighetens föreläsningar eller workshops för skolpersonal och andra som arbetar med skolfrågor. I genomsnitt 81 procent av de medverkande uppger att de har fått kunskap som de har nytta av i sitt arbete och 85 procent av dem hade ett bra helhetsintryck av utbildningsdagen.

Kunskap är en förutsättning för att skolpersonalen ska kunna främja en trygg och öppen miljö i skolan för unga hbtq-personer i sitt dagliga arbete. Workshopen har resulterat i konkret planering

av skolornas fortsatta insatser för att främja en öppen och inkluderande undervisning och skolmiljö för unga hbtq-personer. Exempel på insatser som skolorna har planerat är: översyn av i vilka ämnen hbtq-frågor lyfts och hur, inköp av nya böcker, informationsmaterial och regnbågsflaggor, utökade svarsalternativ kopplat till kön i enkäter, införande av könsneutrala toaletter, analys av skolmiljön ur ett hbtq-perspektiv tillsammans med elevrepresentanter, samverkan med lokala hbtq-organisationer, utveckla dialogen med hemmen. Samtliga skolor har också gjort en plan för hur arbetet ska fortsätta tillsammans med den personal som inte medverkat under workshopen, till exempel genom att införa en punkt där hbtq-frågor lyfts regelbundet på arbetsplatsträffar eller arbetslagsträffar. Sammantaget förväntas skolpersonalens ökade kunskap och planerade åtgärder leda till att unga hbtq-personer i högre grad upplever skolmiljön som trygg och inkluderande.

Av de aktiviteter som skulle genomföras i mån av tid och resurser har den första aktiviteten genomförts t.ex. genom ett möte i nätverket Hbtq i skolan. Myndigheten samverkade med Skolverket inför seminariespåret om Skola på den hbtq-strategiska konferensen som arrangerades den 16 oktober av de fem ursprungliga hbtq-strategiska myndigheterna. I och med att Skolverket numera också är en hbtq-strategisk myndighet ser MUCF att det finns ytterligare möjligheter för samverkan.

Att ta fram en affisch som synliggör unga hbtq-personers rättigheter i skolan diskuterades upprepade gånger i uppdragets projektgrupp, som i slutändan valde att inte gå vidare med idén under år 2018. Däremot påbörjades arbetet med att uppdatera publikationen *Öppna skolan!*.

Aktiviteter för att uppnå resultatkrav 2

De aktiviteter som planerades för att uppnå det andra resultatkravet var:

- Kommunikation i samband med utbildningar och seminarier, genom pressmeddelanden till lokalmedia och inlägg i sociala medier
- Publicera en debattartikel om behovet av stärkt hbtq-arbete i skolan i tidningen Skolledaren
- Spridning av myndighetens befintliga material till skolpersonal och till strategiska aktörer

Resultat

Som framgår i avsnitt 7 har samtliga aktiviteter genomförts.

Öppna skolan! har spridits i 2 435 exemplar under 2018 via myndighetens digitala kanaler (519 unika nedladdningar) och spridningstillfällen (1916 fysiska exemplar utdelade). *Stödjande och stärkande* har spridits i 1 601 exemplar (208 nedladdningar och 1393 fysiska exemplar).

En debattartikel har publicerats och pressmeddelanden har skickats ut till lokalmedia i samband med heldagsutbildningar.

Genom spridningsinsatserna har myndigheten nått ut med kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och arbete för att främja tryggare skolmiljöer främst till skolpersonal, men även skolledare, personer som på olika sätt arbetar med skolutveckling och frågor som rör unga i offentlig verksamhet och i civilsamhället, och till en intresserad allmänhet.

Planerad uppföljning 2019

Under 2018 planerade myndigheten att kontakta de skolor som har deltagit under föreläsningar och workshops under 2017 för att följa upp arbetet. Uppföljningssamtalet var tänkt att hållas ett halvår efter genomförd utbildningsinsats. Syftet var att få kunskap om hur skolorna har arbetat vidare med frågorna efter kompetensutvecklingsinsatsen, vad de ser att detta arbete har lett till samt att fånga upp eventuella behov av andra eller ytterligare insatser eller stöd från MUCF eller motsvarande aktör. Detta har däremot visat sig vara svårt att utföra, både med tanke på att nå de berörda skolorna och på grund av personalförändringar på MUCF. Det har även visat sig att tidpunkten för utbildningsdagen under skolåret påverkar i vilken grad skolan kunnat genomföra insatser som planerades under workshopen, vilket lett till svårigheter i att tydliggöra effekterna av utbildningsdagarna på sikt. Under 2019 ämnar myndigheten se över hur denna uppföljning kan genomföras som ett led i uppföljning av insatsens resultat.

10. Bonuseffekter

Under år 2018 har myndigheten förberett sig inför flytten till Växjö som ska ske 1 februari 2019. Omlokaliseringsbeslutet innebar stora utmaningar för myndigheten då en majoritet av medarbetarna valde att avsluta sin anställning och inte flytta med till Växjö. En konsekvens av personalomsättningen som uppstod var att myndigheten behövde fokusera och prioritera vilka insatser som var möjliga att genomföra med befintlig personalstyrka. Myndigheten valde att i detta uppdrag fokusera på spridningsinsatser i form av utbildningar vilket något oväntat innebar att myndigheten genomförde fler utbildningsdagar än vad som planerats.

11. Samverkan

I april arrangerade myndigheten en träff för nätverket *Hbtq i skolan*.

Nätverket omfattar representanter från både statliga myndigheter, kommuner och civilsamhället som arbetar med utbildning av hbtq-frågor i skolan eller på annat sätt bedriver utvecklingsarbete inom området. Syftet med nätverket är främst att dela kunskap för att på så sätt stärka kvaliteten i de olika aktörernas arbete, men även att identifiera eventuella samarbetsytor och synergieffekter. Myndigheten var sammankallande för nätverksträffen och föreslog en fortsatt roll som sammankallande, vilket nätverket såg som positivt. I och med att myndigheten omlokaliserats till Växjö, och att Skolverket blivit en hbtq-strategisk myndighet, tog Skolverket sig an rollen som sammankallande för nätverket fr.o.m. 2019 enligt MUCF:s förslag.

På den hbtq-strategiska konferensen om inkluderande ledarskap i oktober samverkade myndigheten med de fyra hbtq-strategiska myndigheterna i arrangerandet av konferensen. För seminariespåret om Skola samverkade myndigheten med Skolverket för att erbjuda två kompletterande seminarier till deltagarna. Skolverkets seminarium fokuserade framför allt på styrning medan MUCF bidrog med erfarenheter från hbtq-skoluppdraget och kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor.

MUCF har under året också särskilt samverkat med RFSU Ungdom och haft dialog med elevorganisationer, Stiftelsen Friends, Skolverket, Forum för levande historia, med flera. Genom samverkan har myndigheten fått ökad kunskap om unga hbtq-personers behov, önskemål och det arbete som bedrivs nationellt och lokalt inom civilsamhället och inom offentlig sektor.

Inga samverkansavtal har skrivits, däremot har konsultavtal upprättats med RFSL Ungdom för textproduktion och -bearbetning kopplad till uppdateringen av stödmaterialet Öppna skolan!

Myndigheten ser ett behov av ökad samverkan med skolor, civilsamhällesorganisationer och andra myndigheter av flera anledningar: för att i högre grad nå ut till målgruppen, för att få större kunskap om målgruppens behov, för att främja en inkludering av ett hbtq-perspektiv i systematiskt kvalitetsarbete i skolan på bredare front, och för att få fler aktörer att bära myndighetens kunskap.

12. Kompetensförsörjning

Myndigheten har sedan tidigare rekryterat medarbetare inom uppdraget med särskild kompetens inom hbtq-frågor, normkritik och pedagogik. Särskild kompetens inom dessa områden är viktig för genomförandet av uppdraget. I tjänsterna ingår att medarbetare på eget initiativ håller sig uppdaterade inom områden som är relevanta för uppdraget genom omvärldsbevakning, kollegialt lärande, extern samverkan och deltagande på konferenser och liknande. I slutet av 2018 hade projektgruppen bytts ut helt jämfört med januari 2018 och flera förändringar i gruppen är att vänta under 2019, vilket kan komma att innebära ett fortsatt behov av kompetensutveckling.

Inom ramen för myndighetens uppdrag att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck finns en plan för hur ett hbtq-perspektiv fortsatt ska integreras i myndighetens verksamhet. Någon särskild plan för hur kompetens från uppdraget att främja tryggare skolmiljöer för unga hbtq-personer kan föras vidare eller bli en del av myndighetens arbete efter avslutat uppdrag finns inte i dagsläget. Myndigheten vill därför framhålla behovet av en långsiktig plan för att kunna fortsätta arbetet och föra vidare den kompetens som har byggts upp inom uppdraget sedan 2014. Myndigheten har sällan möjlighet att fortsätta hålla utbildningar eller genomföra andra insatser inom ett område där det har funnits ett särskilt regeringsuppdrag som sedan har avslutats.

2015 anlätades utbildare från RFSL Ungdom för att hålla delar av utbildningarna för skolpersonal. 2018 har denna kompetens funnits hos myndighetens egen personal och inga externa utbildare har anlåtats.

13. Hållbarhet

Uppdraget pågår under 2019 och slutredovisas i februari 2020. I och med att myndigheten har omlokaliseras från Stockholm till Växjö i februari 2019, och förändringar i personalgruppen var väntade under 2018, skedde dokumentation av arbetet löpande för att möjliggöra överlämning till nya medarbetare i Växjö. Enligt ordinarie struktur dokumenteras även lärdomar utifrån uppdraget årligen i myndighetens interna styrsystem.

I dagsläget finns inga planer på att fortsätta arbetet inom uppdraget efter uppdragsperioden. Att genomföra utbildningsinsatser kräver både ekonomiska resurser och personalresurser. Myndigheten genomför utbildningar till stor del utifrån hur uppdrag utformats i särskilda regeringsuppdrag där spridningsinsatser ingår. Myndigheten vill framhålla behovet av ett fortsatt och långsiktigt uppdrag för att kunna fortsätta att genomföra insatser för en tryggare skolmiljö för unga hbtq-personer. Ett långsiktigt och hållbart stöd till skolpersonal är en förutsättning för

en hållbar utveckling av skolornas arbete med hbtq-frågor och kontinuerliga insatser som ger resultat.

14. Lärande

Framgångsfaktorer

Framgångsfaktorerna i arbetet handlar både om myndighetens egen organisering i uppdraget och om utformningen av stödmaterial och utbildningar. De mest avgörande framgångsfaktorerna i arbetet bedömer vi är:

En normförändrande ansats: Fokus på normer om sexualitet och kön och metoder för normkritiskt likabehandlingsarbete, våldsförebyggande arbete och hälsofrämjande arbete med unga. Ansatsen är nödvändig för att förändra de normer och strukturer som motverkar lika rättigheter och möjligheter och för att tydliggöra allas delaktighet i såväl upprätthållande av som förändring av dessa strukturer. I detta ingår ett fokus på förebyggande och främjande faktorer.

Rättighetsperspektiv: Utgångspunkt i mänskliga rättigheter och i nationell lagstiftning både motiverar och legitimerar arbetet och främjar förståelse för hbtq-frågor som en del av ett bredare arbete för demokrati och mänskliga rättigheter.

Ungas delaktighet och egna röster: De skrifter och filmer som lyfter fram ungas egna erfarenheter och berättelser har varit särskilt uppskattade och pedagogiskt effektiva i uppdraget. Detsamma gäller unga hbtq-personers medverkan i seminarier. Att skapa arenor för unga att göra sina röster hörda och att sprida kunskap om ungas villkor och erfarenheter vidare främjar förtroendet för myndigheten, kvaliteten i arbetet samt ungas delaktighet och demokrati.

Samverkan med civilsamhället: Samverkan med organisationer som företräder unga hbtq-personers rättigheter har lett till ökad kunskap om unga hbtq-personers situation, samarbete kring konkreta aktiviteter, och möjlighet till dialog med unga om myndighetens uppdrag.

Förankring och verksamhetsnära kunskap: Innehållet i utbildningarna och stödmaterialen relateras genomgående till skolans uppdrag och verksamhet och omfattar konkreta tips och positiva exempel. Tid läggs på att förankra behovet av kompetensutveckling utifrån det varje specifik personalgrupp ser, men också utifrån forskning och myndighetens egen kunskap. Förankring och verksamhetsnära innehåll motverkar motstånd mot arbete med hbtq-frågor som ofta grundar sig i en upplevd irrelevans för den egna verksamheten.

Workshop - format och utformande av konkreta åtgärder: Det interaktiva arbetssättet i workshopen som möjliggör en utgångspunkt i deltagarnas egna analyser av verksamheten, vilket främjar deltagarnas lärande och ägandeskap i utvecklingsprocessen. En avgörande faktor har också varit det tydliga målet för workshopen, där deltagarna utformar konkreta förslag på prioriterade åtgärder med stöd av processledaren. Detta gör in workshopens arbete som en del i skolans ordinarie arbete och ökar också sannolikheten att arbetet fortsätter.

Långsiktighet i uppdraget: Uppdraget är beroende av långsiktighet. Att regeringen 2016 aviserade att uppdraget skulle pågå till och med 2019 gav bättre förutsättningar än tidigare att

etablera kontakter med skolorna, planera utbildningsinsatser och uppföljning av dessa. Det förbättrade också förutsättningarna för myndighetens kompetensförsörjning.

Kunskapsbaserade insatser: Den kunskap myndigheten under tidigare år har tagit fram om unga hbtq-personers levnadsvillkor och främjande arbete på olika arenor är ett nödvändigt underlag i uppdraget.

Utmaningar och hinder i arbetet

De främsta hindren för att genomföra insatser inom uppdraget finns utanför den egna verksamheten. Det gäller exempelvis begränsningar i skolors resurser i form av tid för kompetensutveckling för personalen, tid att fortsätta arbeta med frågorna efter kompetensutvecklingsinsatsen, och stora skillnader i om skolors ledning prioriterar detta eller inte. Att förändra de normer och strukturer kring kön och sexualitet som skapar och upprätthåller kränkningar, våld och osynliggörande i skolan kräver också mer omfattande insatser än vad myndigheten kan genomföra. De bakomliggande orsakerna till att unga hbtq-personer kan uppleva otrygghet och utsatthet i skolan finns inte heller enbart i skolans egen verksamhet. Normer kring sexualitet och kön, och våld och kränkningar av hbtq-personer finns även på andra arenor där unga är och i samhället i stort, vilket påverkar situationen i skolan. Myndigheten hanterar detta främst genom att öka kunskapen om problemen och deras orsaker på samhälls nivå, och kunskap om effektivt utvecklingsarbete i skolan.

Beslut om myndighetens omlokalisering har lett till förändringar i personalgruppen under 2018. Kontinuitet i personalgrupp som arbetar med uppdraget och kompetensförsörjning har varit den största utmaningen för att genomföra uppdraget under 2018.

Kommande arbete

Myndigheten kommer fortsättningsvis att prioritera standardupplägget med heldagsutbildningar där både föreläsning och workshop ingår, eftersom heldagsupplägget med workshop bedöms vara det upplägg som har störst potential att nå önskade resultat. Myndigheten planerar att återuppta arbetet med öppna föreläsningar och seminarier, vilka prioriterades ner år 2018. Myndigheten kommer även att slutföra uppdateringen av stödmaterialet Öppna skolan! och sprida det till målgruppen.

Myndighetens förslag och bedömningar

För att främja unga hbtq-personers hälsa och välmående föreslår myndigheten att: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor får ett uppdrag med särskild finansiering för att ta fram intersektionell kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor - utsatthet, erfarenheter, främjande åtgärder samt skyddsfaktorer, bland annat i skolan.

Uppdraget *Insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer* förlängs till och med år 2022 samt att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ges i uppdrag att till och med år 2021 ta fram ett långsiktigt förslag för hur en öppen och inkluderande miljö i skolan för hbtq-personer kan skapas, med en start av genomförandet från och med år 2022.

Myndigheten understryker vikten av en bred ansats när det gäller uppdrag som rör spridning av kunskap och främjandet av trygga miljöer i ungas vardag. Behovet av hbtq-kompetens är fortsatt stort inom samtliga yrkesgrupper som möter unga, inte bara i skolan. Detta visas inte minst i undersökningar av hbtq-personers förtroende för svenskt rättsväsende, polismyndighet, försäkringskassa, arbetsförmedling och sjukvård³. Sex- och samlevnadsundervisningen har även brister och det finns stora variationer mellan skolor vad gäller undervisningen i hbtq-frågor och normer⁴. Att det inte finns några tecken på att ohälsan inom gruppen unga hbtq-personer har minskat de senaste tio åren⁵ visar även på ett stort behov av ytterligare insatser som höjer hbtq-kompetensen bland professionella som möter unga, likaväl som ett generellt våldsförebyggande jämställdhetsarbete med unga och riktade hälsofrämjande insatser mot unga hbtq-personer. Myndigheten föreslår därför att det ges ett uppdrag i två delar.

Den första delen handlar om att ta fram intersektionell kunskap om främjande åtgärder och unga hbtq-personers levnadsvillkor, utsatthet, erfarenheter och skyddsfaktorer som sammanställs i en rapport som kan jämföras med Hon Hen Han⁶, som är den hittills mest omfattande studien av unga hbtq-personers levnadsvillkor i Sverige. Den första delen ska bidra med färsk kunskap om unga hbtq-personers livsvillkor på en djup och bred nivå för att skapa en bild av deras villkor idag. Fokus bör framförallt vara att ta fram kunskap om unga binära och ickebinära transpersoner, queera, nyanlända hbtq-personer, unga hbtq-personer i hemlöshet och bisexuella tjejer. Detta är områden som även lyfts i Forterapporten från 2018 som listar områden där mer kunskap behövs om unga hbtq-personer⁷. Arbetet kommer att bygga på befintlig kunskap inom området, inte minst från myndighetens egna studier. Vidare planerar Folkhälsomyndigheten att publicera en rapport om SRHR-läget i Sverige i juni 2019 vilket förväntas ge ytterligare underlag.

Myndigheten ser även, särskilt med utgångspunkt i uppdraget om insatser för att skapa tryggare skolmiljöer för unga hbtq-personer, ett behov av fördjupad och uppdaterad kunskap om diskriminering, trakasserier och våld kopplat till sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck i skolan samt om effektiva förebyggande metoder med ett hbtq-perspektiv. Kunskap saknas exempelvis om faktorer på organisationsnivå som utgör riskfaktorer respektive skyddsfaktorer för unga hbtq-personers utsatthet i skolan. Kunskap saknas också om den eventuella effekten av

³ RFSL (2016). *Förtroende att stärka – Om hbtq-personers förtroende för olika samhällsinstanser och vad som behövs förändras*. Stockholm: RFSL

⁴ Skolinspektionen (2018) *Sex- och samlevnadsundervisning*. Webbpublikation: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2018/sex-och-samlevnad/sex-och-samlevnadsundervisning-rapport-feb-2018.pdf>

⁵ Folkhälsomyndigheten (2014). *Utvecklingen av hälsan och hälsans bestämningsfaktorer bland homo- och bisexuella personer – resultat från folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten (2015). *Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner. En rapport om hälsoläget bland transpersoner i Sverige*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016). *Stödande och stärkande – Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

⁶ Ungdomsstyrelsen (2010). *Hon hen han. En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

⁷ Forte, Richard Bränström (2018) *Hälsa och livsvillkor bland unga hbtq-personer – vad vet vi och vilka forskningsbehov finns*. Stockholm: Forte

unga hbtq-personers utsatthet i skolan på gruppens skolprestationer och i vilken grad unga hbtq-personer går ut grundskolan respektive gymnasieskolan med slutbetyg jämfört med andra unga. Ett ungdomsperspektiv behöver tillämpas genomgående i framtagandet av kunskapen så att den inte bara handlar *om unga* utan att även *ungas egna röster* blir hörda.

Myndigheten ser utöver det ett behov av att följa upp kunskapshöjande insatser kring hbtq-frågor. Tidigare uppföljningar av utvecklingsarbete med målet att främja jämställdhet visar att kunskap om problem och möjliga lösningar är en viktig komponent men att det sällan är tillräckligt för att uppnå önskade resultat. Motsvarande forskning och kunskap kring utbildning som metod i strategiskt arbete med fokus på sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck saknas i en svensk kontext. Detta vore värdefullt för att i högre grad kunna svara på om, hur och under vilka förutsättningar ökad kunskap leder till ett mer likvärdigt bemötande och ökad tillgång till rättigheter för unga hbtq-personer.

Den andra delen av uppdraget är ett fortsatt och långsiktigt spridningsuppdrag om en öppen och inkluderande miljö i skolan för att kunna fortsätta att genomföra insatser för en tryggare skolmiljö för unga hbtq-personer. Ett långsiktigt och hållbart stöd till skolpersonal är en förutsättning för en hållbar utveckling av skolornas arbete med hbtq-frågor och kontinuerliga insatser som ger resultat. Därför föreslår myndigheten att uppdraget *Insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer* förlängs till och med år 2022 samt att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ges i uppdrag att till och med år 2021 ta fram ett långsiktigt förslag för hur en öppen och inkluderande miljö i skolan för hbtq-personer kan skapas, med en start av genomförandet från och med år 2022. Förslaget ska delvis basera sig på resultaten från rapporten i det första deluppdraget.

Myndighetens bedömning är att den kunskap vi har om unga hbtq-personer fortsatt är relevant och efterfrågad hos skolpersonal. Efterfrågan på myndighetens utbildningsinsatser för skolan är fortsatt större än vad myndigheten har möjlighet att tillgodose. Myndigheten uppfattar att de befintliga kunskaper om unga hbtq-personers levnadsvillkor och tillgången till verktyg för att skapa tryggare miljöer varierar stort inom målgruppen i skolan och i många fall finns där brister. Även i de fall där det finns en god vilja och ett intresse för att arbeta med hbtq-frågor hos skolpersonalen saknas ofta kunskap om effektiva metoder för ett långsiktigt arbete.

MUCF bedömer att en nära dialog och samverkan med Skolverket och civilsamhället kan förstärka arbetets långsiktighet och är viktigt för att ta till vara kompetens och erfarenheter och för att ta fram förslag som är implementerbara i skolmiljö.